

ლიპარტიანთა კათოლიკეობის შესახებ

ლიპარტიანთა წარმოშობა

ლიპარტიანთა წარმოშობა დაკავშირებულია ლიპარიტ I დადიანის სახელთან, რომელიც სამეგრელოს სამთავროს გარკვეულ ტერიტორიას ფლობდა, ხოლო მისმა შთამომავლებმა, მისი სახელიდან - ლიპარიტიდან - ჯერ სალიპარტიანო სათავადო შექმნეს, 'ლიპარტიანობა' თანამდებობად აქციეს, შემდგომ კი გვარად ლიპარტიანი აიღეს და ასე გააგრძელეს ფეოდალურ სახლად არსებობა.

XVII საუკუნის დასაწყისში "ლიპარტიანობა" ოდიშის სამთავროს უმაღლესი მოხელის ტიტული გახდა და ოდიშის მთავრის ვეზირის, ანუ მთავარი მინისტრის, თანამდებობად იქცა, ამიტომ ამ თანამდებობაზე ძირითადად დადიანები და ჩიქოვანები ინიშნებოდნენ. პირველ მოხელე (მინისტრ) ლიპარტიანად ლევან II დადიანის ბიძა - გიორგი დადიანი გვევლინება. გიორგის სიკვდილის შემდეგ ლიპარტიანობასა და სალიპარტიანოს ფლობენ მისი ძე ვამეყი, შემდგომში კი - ვამეყის ძე გიორგი. 1673 წელს ლევან III დადიანმა ეს სახელი კაცია ჩიქოვანს უბოძა. კაციას სიკვდილის შემდეგ ლიპარტიანი გახდა მისი ძე გიორგი. 1714-1728 წლებში ლიპარტიანი იყო ბეჟან დადიანის ძმა შამადავლე, 1732-1754 წლებში კი - გიორგი დადიანი. 1799 წელს გრიგოლ დადიანმა სალიპარტიანო თავის მეტოქე ძმას - მანუჩარ II დადიანს გადასცა.

ლიპარტიანები და კათოლიკე მისიონერები

მიუხედავად იმისა, რომ დღეს სამეგრელოს ტერიტორიაზე, სამწუხაროდ, აღარ გვხვდება ორგანიზებული კათოლიკური თემები, წარსულში იქ რომის კათოლიკე ეკლესიას ოქროს ხანა ჰქონდა. მამა მიხეილ თამარაშვილი თავის წიგნში, „ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის“, წერს, რომ, მისდა გასაოცრად, სამეგრელოში კათოლიკობის შესახებ იმდენი საბუთი მოიძია, რომ მოზრდილი წიგნის შედგენა შეიძლებოდა (თამარაშვილი 1902, 169).

ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით, ლიპარტიანთა და კათოლიკე მისიონერთა გზა პირველად მაშინ იკვეთება, როცა ფრანგი იეზუიტი მისიონერი ლუი გრანჟე 1614 წლიდან სამეგრელოში მიემგზავრება. მისი სამეგრელოს სამთავროში ჩასვლა დაკავშირებულია გიორგი ლიპარტიანთან, რომლის უშუალო ინიციატივითაც (ლევან II დადიანის მცირეწლოვნობის გამო ის მმართველობდა), ოდიშის ელჩი მიაგვლინეს სტამბოლს, რათა იქ მყოფი საფრანგეთის ელჩისთვის კათოლიკე მისიონერთა სამეგრელოში გაგზავნა ეთხოვა. საფრანგეთის ელჩმა, იცოდა რა, რომ ოსმალეთისა და სამეგრელოს ურთიერთობებს დიდი გავლენა ექნებოდა რეგიონში მიმდინარე მოვლენებზე, იეზუიტი მისიონერები გაგზავნა და თან 500 ოქრო გაატანა მისიონის გასამართად (ანთელავა 1999, 175). იეზუიტები უწინაც და ახლაც ცნობილი არიან დიპლომატიური გამჭრიახობით, სწორედ ამიტომ მოხდა ამ ორდენის ბერების ამორჩევა ამ საქმისათვის, რომ არა მხოლოდ სარწმუნოებრივი კუთხით ემუშაკათ, არამედ სასიკეთო ნაბიჯები გადაედგათ პოლიტიკურადაც. სამეგრელოს აღწერისას ლუი გრანჟე წერს: “მუხურის ეპისკოპოსმა თავის საეპისკოპოსო სახლში მიგვიწვია, რომელიც წმიდა მარიამის სახელს ატარებდა. აქ გველოდებოდნენ მთავარი დადიანი და ბიძამისი ლიპარტიანი, რომელიც თავისი ძმისშვილის არასრულწლოვნობის გამო რეგენტის რანგში მართავდა ქვეყანას. მან გვითხრა: რომ ჩვენ შესახებ ბევრი სმენოდა და ჩვენ მისთვის სასურველი სტუმრები ვიყავით. მან იცოდა ჩვენი განზრახვის შესახებ, სხვა დროს უფრო დაწვრილებით ისაუბრებდა დასავლეთის საქმეების შესახებ, საფრანგეთის მეფესა და მის ელჩზე, რომელიც კონსტანტინეპოლში იმყოფებოდა; ამის შემდეგ ის მოგვცემდა ყველაფერს, რასაც ვისურვებდით” (ხუბაშვილი 2009, 229). აქ ლუი გრანჟე საუბრობს ლევან II დადიანსა (მანუჩარ I-ის შვილი) და ბიძამისზე – გიორგი I ლიპარტიანზე. მიუხედავად იმისა, რომ სამეგრელოში „რომის ეკლესიისადმი სიმპათიას“ იჩენდნენ, მათი იქ მისიონერობა ხანმოკლე აღმოჩნდა, რადგან ქოლერა გავრცელდა, რომელმაც ლუი გრანჟეს თანამსახური, ძმა ეტიენ ვიო იმსხვერპლა, ასევე დასნეულდა თავად ლუი გრანჟეც, რომელიც სამკურნალოდ კონსტანტინოპოლში გაემგზავრა, რათა ემკურნალა და უკან – სამეგრელოში დაბრუნებულიყო, თუმცა გზად იმდენად დამძიმდა მისი მდგომარეობა, რომ ნავსადგურიდან იეზუიტთა სახლში გადაიყვანეს, სადაც მიიღვალა კიდევ. ამის შემდგომ იეზუიტთა ორდენმა აღარ განაახლა მუშაობა სამეგრელოს სამეფოში (პაპაშვილი 1995, 147-148).

სამეგრელოში მისიონერთა მეორე ნაკადი 1633 წელს ჩადის. მასში არიან თეატინელი მისიონერები: არქანჯელო ლამბერტი და იოსებ ჯუდიჩი.

ლამბერტი გიორგი ლიპარტიანზე წერს: „კაცი ფრიად სამართლიანი და სახელმწიფო საქმეებში კარგად გამოცდილი“ (ლამბერტი 2011).

1611 წელს ლევან II დადიანმა 14 წლის ასაკში დაიწყო მმართველობა, რომელიც 1657 წლამდე გაგრძელდა. დაახლოებით 1622 წელს გიორგი I ლიპარტიანს ცოლი ლევან II დადიანმა წაართვა და საკუთარი ბი-ცოლა ცოლად შეირთო. ამის შემდეგ გიორგი I ლიპარტიანი მალევე გარდაიცვალა (ლამბერტი 2011, 37-39). მისიონერების წერილებიდან ჩანს, რომ ლევან II დადიანი მისიონერებისადმი კეთილგანწყობით გამოირჩეოდა და დაახლოებული კიდეც მათთან. დადიანი მათ “წმიდა კაცებად” ახასიათებდა. ისტორიკოსი სილო მოგვითხრობს: „მეტად-რე არქანჯელო ლამბერტის მიერ რა სცნო, რომ თავისი ბერძენებისგან კანონიერად არ იყო მონათლული, ლათინის წესისამებრ მონათლა“ (თამარაშვილი 1902, 190-191)... „მეფემან ლევან დადიანმა რა მიიღო სრულებით კათოლიკე სარწმუნოება და შეიქმნა ახალი კონსტანტინე, ანუ თეოდოსიო, ხშირად ხმლითაც დაიცვა მიღებული სარწმუნოება. ამ ნათლილების წყაღმა, როგორც სავლეს განუხნია თვალთა სიბნელე, იმასაც ისე გაუწმინდა მხედველობა, რომ სხვას აღარაფერს ხედავს, თუ არ რომის სარწმუნოებას, სხვას არაფერს ნატრობს, თუ არ რომის პაპის ნახვას, რათა მის ფერხთა ემთხვიოს და მის წინაშე აღიაროს კათოლიკე სარწმუნოება, რომელიც უკვე მიიღო. რა შემოვიდა სარწმუნოებაში საიდუმლოების კარით ნათლილებით, დიდი გულმხურვალება და მომზადება გამოიჩინა სხვა ყველა დანარჩენ საიდუმლოებისათვის, რომლებშიაც ძლიერ გაწვრთნილია“ (თამარაშვილი 1902, 191).

როცა ლევან II დადიანმა პაპთან ელჩად პატრი იოსებ ჯუდიჩი გა-აგზავნა, წასვლამდე ეს სიტყვები უთხრა: “ღვთის მსახურო მამაო და ამ სამთავროს ანგელოზო, თქვენ კარგად იცით, რომ ჩვენი სამღვდე-ლოების უმეცრებისა გამო რა დიდ ხანს ვიმყოფებოდით სამწუხარო სიბნელეში, ვინაიდგან უდიდესი სიბრძე აღარ შეიძლებოდა, რომ ნათ-ლილებას ვსცნობდით ცხონებისათვის საჭირო საიდუმლოდ და მას კი სინამდვილით არ ვღებულობდით; აღსარების საიდუმლოს ვსთვლი-დით საჭიროდ ცოდვების მისატევებლად, თქმით კი არ ვამბობდით და გვეგონა, რომ საკმელის კმევა, ანუ მისი მზგავსი უბრალო კეთილი საქმე, მის ადგილს დაიჭერდა და ცოდვებს შეგვინდობდა. სარწმუნოე-ბის კითხვებში ჩვენი შეცდომა დიდი იყო, თქვენც კარგად უწყით. ახლა ვსტირი უმეცრებით ეგოდენ დაკარგულ სულთათვის. გარნა, მადლობა ღმერთს, თქვენის შემწეობით დავადექით ჭეშმარიტს ნათელსა, უფრო-სი ერთად მე, რომელიც ვარ უმწვერვალესი თავი ამ ჩემის სამფლო-ბელოსი. ამიტომ ჩემს მოვალეობად ვსთვლი, რომ არა მარტო ჩემის, არამედ ყველა ჩემის ქვეშევრდომების სახელითაც თქვენ გაგზავნოთ რომის პაპთან, რომელიც უმწირვალესი თავია მსოფლიო ეკკლესიისა და ქრისტესგან მინიჭებული აქვს ძალა შეკვრისა და გახსნისა, დახშვის და გაღების სასუფეველის კარისა. მინდა გაგზავნოთ მასთან მორჩი-

ლების ნიშნად, რათა განუცხადოთ ჩემი შვილობრივი ქვეშევრდომობა და მიღება კათოლიკე სარწმუნოებისა, რომელსაც აწ აღვიარებ ღვთის მადლით; ეგრეთვე მოახსენოთ ჩემი სურვილი და ცდა, რომ მთელმა ჩემმა სამთავრომ აღიაროს იგი“ (თამარაშვილი 1902, 191-192). წერილის შინაარსი გვეუბნება, რომ ლევან II დადიანისთვის კათოლიკედ გახდომა მხოლოდ და მხოლოდ პოლიტიკური ან ქვეყნის საკეთილდღეოდ მიღებული გადაწყვეტილება როდი იყო, არამედ ის ამ ნაბიჯამდე რელიგიური გაცნობიერებითაც მივიდა, რადგან ჩანს, რომ ის საკმარისად ერკვეოდა რომის კათოლიკეთა და აღმოსავლეთის მართლმადიდებელთა სარწმუნოებრივ განსხვავებებში. მიუხედავად ამისა, არც იმას გამოვრიცხავ, რომ სარწმუნებრივი ინტერესის შემდგომ, უპირველესი იყო პოლიტიკური გათვლა და მოლოდინები.

მამა მიხეილ თამარაშვილი კვლევის შედეგად ასკვნის: “რომაელ მისიონერთა მოღვაწეობას სამეგრელოში მოჰყვა ის, რომ შეცდომით მონათლული ხალხი, ბავშვები თუ დიდები, თუ მღვდლები და ეპისკოპოსები, თუ თავად ლევან დადიანი და სხვა თავადები სამეგრელოსი, ახლიდან მონათლნენ; მონათლულთა რიცხვი ერთგან სახელდება ათი ათასი, მხოლოდ ერთი მისიონერის მიერ მონათლული, თუმცა, როგორადაც ჩანს, მეტი იყო და ბოლოს თავად ლევან II დადიანი, სცნო რა, რომ წესების დარღვევით იყო თავადაც მონათლული, როგორც კათოლიკე ისე მონათლა და საქვეყნოდ აღიარა კათოლიკობა. ამის შემდეგ მისიონერები წერენ, რომ „მართალია, იგი ძლიერი მთავარი იყო, მაგრამ ბევრ ბოროტებასაც სჩადიოდა და კათოლიკობის შემდეგ ერთიან შეიცვალა და ჭეშმარიტი ქრისტიანი გახდაო. ესეც მცირე ამონარიდი მისი უშუალო აღიარებისა კათოლიკობაზე, რაც მოწმობს, რომ სამეგრელო არათუ უნიაში შევიდა რომთან, არამედ მთლიანად ლათინურის წესზე გადავიდა და როგორც ევროპული კათოლიკე ქვეყნები, ასეთად გახდა.“ (რამიშვილი 2011).

პირველი ლიპარტიანი, რომელიც რომის კათოლიკე სარწმუნოებას ეზიარა, იყო გიორგი I ლიპარტიანის ვაჟი - ვამეყ ლიპარტიანი (1620-1658). მიუხედავად იმისა, რომ უშუალოდ მის (ვამეყის) ნათლობაზე კონკრეტულად არ დაწერილა, საგულისხმოა, რომ მამა მიხეილ თამარაშვილის მიერ ნახსენებ ლევან II დადიანის დროს მონათლულ თავადთა შორის აუცილებლად ისიც იქნებოდა. ვამეყის ნათლობაზე ლაპარაკი არსად არაა, მაგრამ 1640 წელს გურიიდან განდევნილი და ოდიშში ჩასული თეატინელი მისიონერი დონ ქრისტოფორო დე კასტელი წერს, რომ მან ლათინთა წესისამებრ მონათლა ვამეყის შვილები: “ეს მთავარი, მეუღლითურთ, ძალიან კმაყოფილი იყო ჩვენი საქმიანობით და მრავალ წყალობასაც გვაძლევდა. მოვნათლეთ მისი შვილები და ბევრი სხვაც მის სოფელში” (კასტელი 1976, 79-80; 475). ვამეყის კათოლიკედ

მონათლული ვაჟი იყო გიორგი II ლიპარტიანი, რომელიც სალიპარტიანოს მმართველი იყო 1658-1662 წლებში. ლოგიკურია, ვამეყ ლიპარტიანი კათოლიკედ არ მონათლავდა საკუთარ შვილებს, თავადაც რომ კათოლიკე არ ყოფილიყო. ზემოთ მოყვანილი ტექსტი კასტელმა დააწერა მის მიერ დახატულ ვამეყ ლიპარტიანის პორტრეტს. აღსანიშნავია ისიც, რომ აღნიშნულ პორტრეტზე მისიონერმა ‘ლიპარტიანის’ ნაცვლად ამ სიტყვის ლათინიზირებული ფორმა - ‘Lipardianus’ - დააწერა (სხირტლაძე და ჩიხლაძე 2021, 202).

სწორედ ლევან II დადიანის და ვამეყ ლიპარტიანის დროს მიიღო კათოლიკე სარწმუნოება სალიპარტიანოს მოსახლეობის დიდმა ნაწილმა.

პრეფექტო პატრი ანდრია ბორომე, პატრი ივანე მონთი და პატრი იოსებ ძამპი 1655 წლის 16 სექტემბერს სამეგრელოდან აგზავნიან წერილს, რომელიც გვამცნობს: “საეკლესიო პირთა გარდა, ყველა ხარისხის და მდგომარეობის ერის კაცნიც ძლიერ კარგად გვეპყრობიან; ყველას სათითაოდ ჩამოთვლა მეტად შორს წაგვიყვანს. ამათ შორის უფრო ღირსი პატივისა და ჩვენის განსაკუთრებულის ყურადღებისა აქაური უმთავრესი ბატონი ვამეყ ლიპარტიანი და მისი მეუღლეა. მთავრის სიკვდილის შემდგომ, შეიძლება მისი ტახტი ამას დარჩეს, რადგან უმახლობლესი და ღირსეული ნათესავია. ეს ბატონი და მისი მეუღლე, ასული ერთი გურული თავადისა, დიდსა და განსაკუთრებულ სიყვარულს გვიცხადებენ და პატივს გვცემენ ისე, რომ ეგოდენი პატივის მიღება გვერცხვინება კიდევ; ამიტომაც ჩვენც დაუცხრომლად მადლობას ვწირავთ ღმერთსა. მართალია, ჩვენც ჩვენის მხრით არას ვზოგავთ და რაც კი შეგვიძლია ვცდილობთ მათი გული მოვიგოთ და ვაამოთ...” (თამარაშვილი 1902, 200). აქედან კარგად ჩანს, რომ ვამეყ ლიპარტიანის კეთილი დამოკიდებულება მისიონერების მიმართ არ იყო დაკავშირებული კონკრეტული მისიონერის კეთილშობილებასა და სარგებლიანობასთან, რადგან, წყაროები გვაუწყებენ, რომ ის ყველა კათოლიკე მისიონერს წყალობდა, ვინც კი სამეგრელოში დაფუძნდა. ამავე წერილში გაჟღერებული წინასწარმეტყველება, რომ ლევან II დადიანის სიკვდილის შემდეგ შეიძლება ტახტი ვამეყს დარჩეს - აღსრულდა. ის ოდიშს 1658-1661 წლებში მართავდა. აქ მთავრდება მისიონერთა მიერ დაწერილი ტექსტებიდან ჩემ მიერ ამოკრებილი წყაროები ლიპარტიანთა შესახებ, რომლებიც მათ სარწმუნოებრივ თუ სხვა ყოფით მხარეებს ეხება.

სამეგრელო და სალიპარტიანო რუსეთის იმპერიაში

ოდიშის სამთავროს რუსეთის მფარველობაში შესვლის შემდეგ, 1805 წლის იანვარში, გრიგოლისა და მანუჩარ ლიპარტიანის დედამ,

ანამ, სალიპარტიანოს მანუჩარისთვის დატოვება სთხოვა მთავარმმართველ ციციანოვს, მაგრამ უარი მიიღო. სალიპარტიანო ოდიშის მთავრის სახასო მამულად გამოცხადდა, შემდეგ კი სამოურავოდ გადაეცათ თავად დგებუაძეებს. ლიპარტიანთა ტიტული საბოლოოდ ლიპარტიანთა კუთვნილ გვარად ჩამოყალიბდა.

ლიპარტიანთა ბედი

რუსეთის იმპერიის მიერ ოკუპირებულ სამეგრელოში

ჩვენ არ ვფლობთ ინფორმაციას იმის შესახებ, გააგრძელეს თუ არა კათოლიკეობა დადიანებმა ლევან II დადიანის გარდაცვალების შემდეგ, თუმცა ფაქტია, რომ ისინი უკვე აღარ იყვნენ კათოლიკეები მაშინ, როცა რუსეთის იმპერიამ 1804 წელს სამეგრელო დაიპყრო (წინააღმდეგ შემთხვევაში ან სარწმუნოება უნდა დაეთმოთ, ან სამეგრელოს დატოვება მოუხდებოდათ). რუსეთის იმპერია მტრულად იყო განწყობილი ლათინური წესის ქართველი კათოლიკეების მიმართ, რადგან იმპერია მათ ევროპასთან დაახლოებულად აღიქვამდა. რუსეთის იმპერიის გადაწყვეტილებით, XIX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ქართველი კათოლიკე სომხურ წესზე უნდა გადასულიყო და მხოლოდ ამის შემდეგ ეძლეოდა რელიგიური თავისუფლება. სომხურ წესზე გადასული ქართველი კი ვეღარ ახერხებდა ქართული იდენტობის შენარჩუნებას. ამიტომაც ჩვენ დეტალურად ვიცით ის პროცესი, თუ როგორ გაასომხეს ქართველი კათოლიკეები, - მათ არა მარტო რიტი შეუცვალეს, არამედ გვარი და საბოლოოდ - ენაც. ამიერკავკასიის მთავარმმართველი პავლე ციციანოვი სამეგრელოსა და იმერეთის კათოლიკეებსაც სომხებად თვლიდა (Акты собранные Кавказскою Археологическою комиссиею, II, с. 282, №554). ჩვენ ასევე მოგვეპოვება ლიპარტიანთა გვარის რუსიფიცირებული ფორმა - Липортыянов (ლიპარტიანოვი, ან ლიპორტიანოვი) (Белокуров 1888, 372 - 373).

სამეგრელოში მყოფი კათოლიკე ლიპარტიანები, რომის კათოლიკე რწმენისა და არისტოკრატიული წარმომავლობით გამოწვეული ფეოდალური ამბიციების გამო, იმპერიისთვის ერთ-ერთ საშიშ სუბიექტებად უნდა ყოფილიყვნენ აღქმულნი, სწორედ ეს მგონია მიზეზი იმისა, რომ სამეგრელოს რუსეთის იმპერიაში შესვლიდან მალევე ლიპარტიანები ტოვებენ საკუთარ მიწა-წყალს - სალიპარტიანოს და ზოგადად სამეგრელოს, რადგან სხვა კუთხეებში ისინი ვერ იქნებიან ისე მტრულად აღქმულნი, როგორც სამეგრელოში. დღეს სამეგრელოში ერთი ლიპარტიანიც კი არ ცხოვრობს. ისინი ძირითადად იქ დასახლდნენ, სადაც კათოლიკეთა კომპაქტური დასახლებები უკვე არსებობდა - ქუთაისში, ბათუმსა და თბილისში.

ლიპარტიანები საბჭოთა კავშირსა და დამოუკიდებელ საქართველოში

1921 წლის მარტში საქართველოს მთლიანად აკონტროლებდა წითელი არმია, ხოლო 1922 წელს საქართველო ოფიციალურად გახადეს საბჭოთა კავშირის იმპერიის ნაწილი. კომუნისტური იდეოლოგიის მარწუხებში აკრძალული იყო ყოველგვარი რელიგიური აქტივობა. ლიპარტიანებისთვის, რომელთათვისაც კათოლიკეობა პოლიტიკური ორიენტირის მანიშნებელი და საკუთარი წარჩინებული წარმომავლობის (რაც ასევე სძულდათ კომუნისტებს) მნიშვნელოვანი აქტორი იყო. რა თქმა უნდა, გადარჩენის ორმაგ აუცილებლობას წარმოადგენდა საკუთარი რწმენის მალულად შენახვა ან მისი დავიწყება. როცა კომუნისტებმა „თბილისის გარდა (თბილისშიც მხოლოდ ერთი მოქმედი კათოლიკე ეკლესია დატოვეს – წმ. პეტრესა და პავლეს სახელობის), ყველგან გააუქმეს კათოლიკური ეკლესიები, სასულიერო პირები კი ან რეპრესიულ ყოფაში აცხოვრეს, ან ფიზიკურად გაანადგურეს, დიდ ძალისხმევასთან იყო დაკავშირებული რელიგიური იდენტობის შენარჩუნება.

ჩვენთვის საინტერესო ინფორმაციას ინახავს ასევე რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს ცენტრალური არქივი, რომელშიც დაცულია II მსოფლიო ომში მებრძოლი ლიპარტიანების სია, რომელშიც შვიდი პიროვნებაა. ჩემი ყურადღება მიიქცია როგორც მათმა, ასევე მათი მამების ევროპული ყადის სახელებმა: ალექსანდრე, ბენედიქტე, ანტონი, შარდენი... (რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს ცენტრალური არქივი, ფონდი 58, ანაწერი 18004, საქმე 456; ანაწერი 977520, საქმე 50, 250 და სხვ). რასაკვირველია, მეგრელთა შორის ასეთი ტიპის სახელები არც თუ ისე იშვიათობას წარმოადგენს, თუმცა, არაა გამორიცხული, ლიპარტიანთა შემთხვევაში ეს მათი კათოლიკეობის მიზეზითაც ყოფილიყო განპირობებული.

ეროვნული მოძრაობის აღზევებისა და საბჭოთა კავშირიდან საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ მართლმადიდებლობა და ქართველობა გაიგივდა. ამ პერიოდში მრავალი, ტრადიციით კათოლიკე, თუმცა უმღვდლობის გამო მოუნათლავი, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წიაღში მონათლა ან, უარეს შემთხვევაში, კათოლიკედ მონათლულები მართლმადიდებელი მღვდლების მიერ „გადანიათლნენ“. სწორედ ეს ბედი გაიზიარეს ლიპარტიანებმაც და დღეს მათ უმრავლესობას დაკარგული აქვს კათოლიკური იდენტობა, თუმცა დღემდე არსებობს რამდენიმე ლიპარტიანი, რომლებიც ჭერაც ამბობენ, რომ არიან კათოლიკეები (ზოგიერთი კი ამბობს, რომ ოჯახური ტრადიციით არიან კათოლიკეები).

რაოდენობა და განსახლება

1997 წელს გამოცემულ წიგნში (ავთანდილ სილაგაძისა და ანზორ თოდაძის ავტორობით) – „გვარ-სახელები საქართველოში“, წერია, რომ საქართველოში იმ დროისთვის ცხოვრობდა 102 ლიპარტიანი (თბილისში – 31, ბათუმში – 27, ქუთაისში – 11) (სილაგაძე და თოდაძე 1997, 125). სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს საიტზე ამჟამად (2023 წელს) იძებნება 104 ლიპარტიანი (თბილისში - 44, ბათუმში – 17, ქუთაისში – 17, ხონში – 10, წყალტუბოში – 9, ჩოხატაურში – 4, სამტრედიიაში – 1, გაღში – 1, კასპში – 1).

დამოწმებული ლიტერატურა

- ანთელავა, ილია. რედ. 1999. სამეგრელო: კოლხეთი, ოდიში. თბილისი/ზუგდიდი Antelava, ilia. Red. 1999. Samegrelo: k'olkheti, odishi. Tbilisi/zugdidi
- თამარაშვილი, მიქელ. 1902. ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის, ტფილისი. Tamarashvili, Mikel. 1902. Ist'oria k'atolik'obisa kartvelta shoris, t'pilisii.
- კასტელი, დონ კრისტოფო დე. 1976. ცნობები და აღბომი საქართველოს შესახებ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი: მეცნიერება. K'ast'eli, don k'rist'opo de. 1976. Tsnobebi da albomi sakartvelos shesakheb, sakartvelos ssr metsnierebata ak'ademia, tbilisi: metsniereba.
- ლამბერტი, არქანჯელო. 2011. სამეგრელოს აღწერა, მთარგმნ. ა. ჭყონია, თბილისი Lambert'i, arkanjelo. 2011. Samegrelos aghts'era, mtargmn. A. Ch'q'onia, tbilisi.
- მამისთვალიშვილი, ელდარ. 2014. ვინ იყვნენ XVII-XVIII საუკუნეთა საქართველოში კათოლიკენი? კადმოსი, N 6: 376-399. Mamistvalishvili, eldar. 2014. Vin iq'vnen XVII-XVIII sauk'uneta sakartveloshi k'atolik'eni? K'admosi, no 6: 376-399.
- პაპაშვილი, მურმან. 1995. საქართველო-რომის ურთიერთობა, თბილისი: აღ-მაშენებელი. P'ap'ashvili, murman. 1995. Sakartvelo-romis urtiertoba, tbilisi: aghmashenebeli.
- რამიშვილი, ლევან. კათოლიკე სამეგრელო ლევან II დადიანის დროს. მათი-ანე. 03.12.2021. <https://matiane.wordpress.com/2011/03/12/catholicism-in-megrelia-in-times-of-levan-ii/>
- Ramishvili, levan. K'atolik'e samegrelo levan II dadianis dros. Mat'iane. 03. 12. 2021. <https://matiane.wordpress.com/2011/03/12/catholicism-in-megrelia-in-times-of-levan-ii/>

სილაგაძე, ავთანდილ და ანზორ თოდაძე. 1997. გვარ-სახელები საქართველოში. თბილისი.

Silagadze, avtandil da anzor todadze. 1997. Gvar-sakhelebi sakartveloshi. Tbilisi

ჩიხლაძე, მარიეტა და ზაზა სხირტლაძე. 2021. კრისტოფორო კასტელი და საქართველო. თბილისი: სემანი.

Chikhladze, mariet'a da zaza skhirt'ladze. 2021. K'rist'oporo k'ast'eli da sakartvelo. Tbilisi: sezani.

ხუბაშვილი, ია (ლეილა). 2009. იეზუიტების ორდენი. თბილისი.

Khubashvili, ia (Leila). 2009. iezuit'ebis ordeni. Tbilisi.

ხუციშვილი, რეზო. 2018. ლიპარტიანი (გვარის ისტორია).

Khutsishvili, rezo. 2018. Lip'art'iani (gvaris ist'oria).

Белокуров, Сергей Ал. 1888. Материалы для русской истории. Москва: Унив. Тип..

Гамахория, Джемал. Ред. 2005. Материалы по церковной и этнополитической истории Абхазии: Посольство Федота Елчина и Павла Захарьева в Мегрелию (1639-1640) Тбилиси

Thoma Lipartiani

About the Roman Catholic Lipartianis

The Lipartiani family was once a strong, noble house in the Samegrelo region, Western Georgia. Their territory was named after them: “Salipartiano”. Due to the work of the Roman Catholic missionaries in the Samegrelo principality, the Lipartiani house converted to the Roman Catholic Church, and its members became strong supporters of Catholic missionary work among the Mingrelians.

The purpose of this article is to give readers information about their conversion, and to present excerpts from letters that missionaries sent to Rome. The article details how the Catholic Lipartianis survived the difficulties of the Russian and Soviet empires, and the challenges faced in the era of modern, independent Georgia.

The author is a descendant of the Lipartiani family, and therefore is able to give special insight into this issue. This article is a first attempt at research, writing and publishing on this matter in academic circles.